

РЕАЛИЗАЦИЯ ПОЛОЖЕНЬ СИСТЕМНОГО ПИДХОДУ У КОНТЕКСТИ ФОРМУВАННЯ ДИДАКТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

4. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования / А.В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58 – 64.

5. Чеботарева Е.С. Информационные технологии в развитии самообразовательной компетентности студентов [текст] / Е.С. Чеботарева // Вестник Московского городского педагогического университета (материалы II Международной науч.-практ. конф. “Информационные технологии в образовании (ИТО – Черноземье – 2008)”, 8 – 11 декабря 2008 г. в г. Курске на базе Курского

государственного университета). Серия “Информатика и информатизация образования” / под ред. С.Г. Григорьева [и др.] – Москва-Курск: отпечатано в лаборатории информационно-методического обеспечения КГУ, 2008. – Вып. 6 (16), – С. 185 – 186.

6. Чеботарева Е.С. Самообразовательная компетентность будущих специалистов как критерий его качества подготовки [Электронный ресурс] / Е.С. Чеботарева // Ученые записки: электрон. науч. журнал Курского гос. ун-та. – Курск: Изд-во КГУ, 2008. – №5. – Режим доступа к журн.: <http://www.scientific-notes.ru>, свободный.

Стаття надійшла до редакції 18.04.2016

УДК 378.026

Ганна Удовіченко, кандидат педагогічних наук, докторант відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ

РЕАЛИЗАЦИЯ ПОЛОЖЕНЬ СИСТЕМНОГО ПИДХОДУ У КОНТЕКСТИ ФОРМУВАННЯ ДИДАКТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розглянуто та проаналізовано положення теорії систем, методології системних досліджень, реалізації системного підходу у сучасній дидактиці та контексті формування дидактичної компетентності студентів вищих педагогічних навчальних закладів. За допомогою загальних властивостей та ознак описано освітні та педагогічні системи, які відносяться до соціальних систем.

Ключові слова: теорія систем, системний підхід, освітні системи, педагогічні системи, дидактична компетентність студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Лит. 7.

Анна Удовиченко, кандидат педагогических наук, докторант отдела дидактики Института педагогики НАПН Украины, г. Киев

РЕАЛИЗАЦИЯ ПОЛОЖЕНИЙ СИСТЕМНОГО ПОДХОДА В КОНТЕКСТЕ ФОРМИРОВАНИЯ ДИДАКТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

В статье рассмотрены и проанализированы положения теории систем, методологии системных исследований, реализации системного подхода в современной дидактике и контексте формирования дидактической компетентности студентов высших педагогических учебных заведений. С помощью общих свойств и признаков описаны образовательные и педагогические системы, которые относятся к социальным системам.

Ключевые слова: теория систем, системный подход, образовательные системы, педагогические системы, дидактическая компетентность студентов высших педагогических учебных заведений.

Hanna Udovychenko, Ph.D. (Pedagogy), Doctoral student at the Department of Didactics NAPS Institute of Education of Ukraine, Kyiv

THE IMPLEMENTATION OF THE SYSTEMATIC APPROACH IN THE CONTEXT OF FORMATION OF THE DIDACTIC COMPETENCE OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The article reviews and analyzes the theory of systems, methodology of system research, the implementation of a systematic approach in the context of modern didactics and formation of didactic competence of higher educational establishments' students. With the help of the general properties and attributes renders an account of educational and pedagogical systems that relate to social systems.

Keywords: theory of systems, systematic approach, educational systems, pedagogical systems, didactic competence of higher educational establishments' students.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В освітньому процесі вищої школи відбувається формування різноманітних

дидактичних та педагогічних феноменів, одним з яких є формування дидактичної компетентності студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Аналізуючи проблеми навчання та виховання, визначаємо, що процес формування

дидактичної компетентності студентів вищих педагогічних навчальних закладів потребує системного підходу під час своєї розробки. В освітній галузі теорія систем реалізована на всіх рівнях. Відомі такі поняття, як “система освіти”, “система професійної освіти”, “педагогічна система” та ін. Як системи розглядаються соціальні інститути, основною діяльністю яких є освітня діяльність і найяскравішим представником яких є вищі педагогічні навчальні заклади, їхні відділення та підрозділи, загальна підготовка фахівців, підготовка фахівців за напрямом, підготовка в межах навчальної дисципліни чи теми, суб’єкт та об’єкт, цілі, зміст, закони, закономірності, принципи, правила, методи, форми, засоби навчання й виховання тощо [7, 7].

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми. Ситуація, що склалася у професійній підготовці фахівця, спонукає освітні установи шукати способи вдосконалення освітнього процесу. Ця проблема позначилася в результаті аналізу тенденцій розвитку освіти протягом останніх десятиліть, що відображено в роботах Н. Колесник, Г. Кирилової, Ю. Шабанової та інших.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є опис обґрунтування доцільності використання системного підходу до формування дидактичної компетентності студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Помітне поширення системних досліджень пояснюється сучасними дослідниками у галузі методології системних досліджень (І. Блауберг, В. Садовський, Е. Юдін), трьома причинами: по-перше, більшість суспільно-гуманітарних наукових дисциплін – суттєво трансформують предмети дослідження. У цій якості тепер виступають різноманіття взаємопов’язаних елементів, які можна розглядати як цілісні утворення. По-друге, широке впровадження автоматизації та комп’ютеризації, зростання технічного прогресу, призвели до того, що головним об’єктом сучасного проектування та конструювання виявилися системи управління, які за своєю структурою та за процесом створення виступають як типові зразки системних об’єктів. І нарешті, по-третє, усвідомлення факту широкого впровадження у сучасну науку і техніку системних досліджень посилює увагу до проблематики загальної теорії систем.

Український педагогічний словник дає таке визначення: “Система – це комплекс елементів,

що знаходяться у взаємодії, це різноманіття об’єктів разом з відношеннями між об’єктами та їх атрибутами” [3].

Системний підхід виник, як реакція на тривале панування аналітичних способів досліджень, що є недостатніми у випадках, коли у об’єкті, що вивчається, є потреба співвідношення його частин між собою або співвіднести частини та ціле, встановити взаємозв’язок між, на перший погляд, непорівнянними фактами, що накоплено в межах навіть однієї дослідницької роботи, а також коли виникає необхідність пошуку аналогій та подібності у явищах різного походження.

Потреба у такому способі дослідження, який дозволив би можливості пояснення взаємовідносини між частиною та цілим, поєднати у загальну систему понять множину вже існуючих та тих, що отримуються зараз наукових фактів, встановити загальні закономірності для відмінних за якістю класів явищ привела до виникнення нового наукового руху, який отримав назву “системний підхід”.

Загальна теорія систем позитивно вплинула на розробку понятійного апарату, на розкриття формально-логічних аспектів опису систем та їх загальних властивостей. Разом з тим для загальної теорії систем притаманні певні суттєві недоліки. Вони реалізуються у абсолютизації формальних ознак та відмінностей між системами, в ігноруванні якісної специфіки відмінних системних об’єктів, у недооцінці історичних та динамічних аспектів розвитку систем, у надмірній акцентуації їх структурних та функціональних елементів, у розгляді елементів систем, як рядоположних та поза їх генетичних зв’язків, у калькуванні принципів кібернетики на біологічні та соціальні явища, у їх механічному перенесенню та застосуванню заздалегідь створених математичних моделей до різноякісних об’єктів існуючої дійсності.

До теперішнього часу ще немає єдиної оцінки українськими дидактами масштабу наукової цінності системного підходу. Виявлено принаймні декілька тенденцій. Одна з них пов’язана з розглядом системного підходу як універсального принципу та введення його на рівень світогляду. Системний підхід у навчанні, згідно дослідження його проблем І. Малафіїком, конкретизується у **методі системної призми**, яка передбачає: 1) встановлення призначення системи, її функцій; 2) встановлення системотворчого чинника; 3) виділення елементів системи; 4) визначення рівня ієрархії системи “процес”, тобто зв’язків координації та субординації; 5) розробка елементарної структури системи “процес” і

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛОЖЕНЬ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ДИДАКТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

приведення у взаємодію елементів системи; б) поява системної (емерджентної) властивості та її реляційного впливу на елементи системи. Оскільки всі функціонально-морфологічні компоненти між собою зв'язані в єдине ціле і утворюють функціонально-морфологічну структуру, вона, на думку дослідника, будучи засвоєна учнем і перебуваючи у стані психологічної готовності, й буде тією схемою, яку учень зможе використовувати для здобуття нових знань [6].

Відповідно до іншої тенденції системний підхід трактують як єдиний для багатьох наук принцип, або методологію пізнання. Системний підхід займає провідне місце під час методологічного обґрунтування організації будь-якої навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів. У філософській і психолого-педагогічній літературі системний підхід розглядається переважно як спосіб дослідження складних об'єктів, їх компонентів, котрі перебувають у постійних динамічних взаємозв'язках і взаємозалежності. Системність, або цілісність, перш за все, передбачає, що єдина динамічна взаємопов'язана сукупність елементів складного об'єкта має характеристики, які докорінно відрізняються від простої суми чи набору характеристик, котрі притаманні окремим складовим чи компонентам цілісної системи [5]. Саме системний підхід до вивчення педагогічних процесів (В. Афанасьєв, В. Беспалько, Т. Ільїна, Н. Кузьміна, В. Лазарєв, С. Павлютенков та ін.) дає можливість визначити положення, значущі для аналізу й розкриття механізмів формування дидактичної компетентності студентів. Поняттєво-термінологічний апарат і сутність системного підходу достатньо ґрунтовно розглядаються багатьма вченими, які зазначають, що ключовим є принцип системності, який полягає в тому, що об'єкт повинен розглядатися, по-перше, як ціле, тобто мати певний рівень цілісності, ознакою якої є те, що система завдяки взаємодії компонентів одержує інтегрований результат; по-друге, як сукупність взаємопов'язаних елементів, зв'язків між підсистемами та компонентами; по-третє, як елемент, який має зв'язок з іншими системами зовнішнього середовища, і є елементом системи більш високого рівня. Системний підхід як методологічна основа розвитку й пізнання навколишньої дійсності передбачає розгляд об'єкта, явища, процесу як цілісної динамічної складної системи.

Відомо, що з позицій системного підходу навчальний процес розглядається як система, що

обумовлюється плануванням і побудовою чіткої ієрархії цілей, знань і вмінь, які підпорядковуються загальній кінцевій меті всіх складових системи, а також перебуває у постійному розвитку. Зміна або заміна одного параметра чи компонента суттєво впливає на всі інші. Формування дидактичної компетентності студентів, зокрема, не розглядалася у педагогічній науці як самостійна цілісна система зі своїми власними структурно-функціональними компонентами, і, отже, не виступала предметом окремих комплексних педагогічних досліджень. Педагогічні системи містять, у свою чергу, множину взаємопов'язаних між собою елементів, що також мають системні властивості. Зважаючи на вище викладене, можна стверджувати, що формування професійної та дидактичної компетентностей студентів забезпечується за умови взаємодії й урахування всіх багатоманітних закономірностей і зв'язків, що виникають між усіма структурно-функціональними конструктами, що відповідає реалізації положень саме системного підходу.

Представники третьої точки зору вбачають у системному підході лише технологію дослідження. У прикладних дослідженнях системний підхід використовують у двох взаємодоповнювальних формах – аналітичній та синтетичній. У першому випадку передбачається розкладення цілого на підсистеми та елементи, у другому – передбачена їх інтеграція. Аналітична форма є доцільною на етапі проектування та конструювання різних систем та організацій, синтетична форма – при побудові абстрактних моделей та описі системних об'єктів.

Незважаючи на загальне визнання, яке отримав системний підхід у різних царинах знання, він поки що не має чітко сформульованих загальних принципів. Це виявляється по-перше за все у багатозначності визначень поняття “система”, різноманітні класифікації системних об'єктів. Усі різноманітні підходи до визначення поняття “система” можливо об'єднати у дві групи. У одній з цих груп у якості істотної ознаки будь-якої системи визначається цілісність, у іншій – система розглядається як множинність елементів разом з їх зв'язками. У педагогіці друга група визначень представлена точкою зору Н. Кузьміної, яка вважає що освітня система є “множиною взаємопов'язаних структурних і функціональних компонентів, що підпорядковані цілям виховання, освіти та навчання зростаючого покоління і дорослих людей” [4].

Множинність та різноманітність існуючого об'єктивного світу є підґрунтям для виокремлення у логічних конструкціях великої кількості систем,

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛОЖЕНЬ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ДИДАКТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

якісна специфіка та відмінності яких ускладнюють формулювання загального визначення. Разом з тим багато дослідників вказують на можливість виокремлення інваріантної ознаки у вже існуючих визначеннях поняття “система”. Таким інваріантним змістом у цьому понятті є ідея взаємодії множини частин, елементів та їх інтеграція у ціле. В. Афанасьєв визначає низку ознак, за якими системи можуть бути описані як цілісні утворення:

- наявність інтегративних якостей (системність), тих якостей, які не властиві ні одному з окремо взятих елементів, що утворюють систему;

- наявність складених елементів, компонентів, частин, що утворюють систему;

- наявність структури, тобто відповідних зв'язків та відносин між частинами та елементами;

- наявність функціональних характеристик системи в цілому та окремих її компонентів;

- наявність комунікативних властивостей системи, що проявляються удвох формах: у формі взаємодії з середовищем та формі взаємодії даної системи з суб- і суперсистемами, тобто системами більш низького та більш високого порядку, по відношенню до яких вона виступає як частина (підсистема) або як ціле;

- історичність, наступність або зв'язок минулого, теперішнього та майбутнього у системі та її компонентах [2].

Крім загальних для усіх систем ознак, у якості специфічних властивостей біологічних та соціальних (дидактичних) систем виокремлюються такі ознаки системи, як наявність цілей та керованість. Більшість зазначених ознак покладено в основу існуючих класифікацій системних об'єктів.

Існує багато способів виокремлення систем залежно від заданого критерію, на основі якого відбувається розгляд реальної дійсності. Так, за субстанційним ґрунтом та за походженням системи поділяють на реальні системи – об'єкти неживої, живої та соціальної природи і концептуальні, або ідеальні, системи – поняття, теорії, моделі та таке інше, штучні системи, тобто системи, що створенні людиною, а також системи змішані, у яких можуть бути об'єднані елементи природної, штучної та суспільної природи, наприклад біотехнічні, соціотехнічні та інші.

За рівнем складності, тобто за числом елементів та зв'язків між ними, системи поділяють на прості та складні, малі та великі, ультраскладні та парадоксальні (понад- або суперсистеми).

Внаслідок різного степеню змінення загальних

характеристик вирізняють системи статичні та динамічні. Задля наголошення на ступені стійкості системи у визначених заданих обмеженнях, вирізняють стаціонарні та мобільні системи.

У залежності від характеру зв'язків із зовнішнім середовищем, а також за особливостями обміну речовиною, енергією та інформацією між середовищем та системами, останні поділяють на закриті та відкриті.

З точки зору детермінації системи класифікують на імовірнісні та детерміністичні.

Наявність та відсутність цілей дає підстави для розмежування систем на цілеспрямовані та нецілеспрямовані. У межах цілеспрямованих систем їх поділяють та адаптивні, або такі, що самоорганізуються, такі, що самовідтворюються, та такі, що розвиваються.

За ознакою керованості системи можуть поділятися на некеровані, керовані та самокеровані.

За допомогою згаданих загальних властивостей та ознак опишемо й освітні та педагогічні системи, які відносяться до соціальних систем:

- за властивістю елементів – штучні;
- за наявністю цілей – цілеспрямовані;
- за змістом – соціальні; за внутрішньою організацією – централізовані;
- за ієрархічною будовою – багаторівневі;
- за відбиттям у свідомості людей – фізичні (реальні);
- за керованістю – самокеровані.

Забезпечуються ці характеристики систем реалізацією наступних зв'язків між їхніми елементами:

- за формами руху матерії – суспільні;
- за напрямком дії – прямі та зворотні;
- за змістом – передача інформації;
- за формами детермінізму – кореляційні;
- за типом процесів, що відбуваються в системах – керування, розвитку та функціонування.

Особливістю освітніх та педагогічних систем є те, що вони можуть і мають бути розкритими і з боку статичних (структурних) характеристик, і з боку динамічних (процесуальних) [7, 8].

Як і інші соціальні системи, освітні системи є відкритими, тому що між ними та зовнішнім світом відбувається постійний обмін людьми та інформацією. Так, наприклад, контингент студентів та викладачів будь-якого вищого педагогічного навчального закладу постійно частково або повністю оновлюється за рахунок людських ресурсів зовнішнього оточення. В свою чергу зовнішнє, по відношенню до даної освітньої системи, середовище приймає від неї необхідних

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛОЖЕНЬ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ДИДАКТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

для функціонування інших соціальних організацій людей з визначеними рівнем загальної або спеціальної підготовки.

Системою прийнято називати функціональну структуру, діяльність якої підпорядкована певній меті. Фахівці, які включені до спільного виду діяльності, теж утворюють систему, в якій ця діяльність здійснюється. Отже, навчальні заклади і включені в спеціальну навчально-виховну діяльність спеціалісти утворюють педагогічну систему. Вся сукупність навчально-виховних і культурно-освітніх навчальних закладів складає систему народної освіти, котра вміщує великі педагогічні системи – систему вищої освіти, систему середньої спеціальної освіти, систему загальної середньої освіти. Ці великі педагогічні системи окреслені Законом України “Про освіту” (стаття 43). Структура педагогічної системи вищої освіти включає ряд середніх педагогічних систем (це окремі вузи) і малих педагогічних систем – окремі факультети, курси, групи. Отже, об’єктом дослідження педагогіки є система народної освіти і педагогічні процеси. Об’єктом педагогіки вищої школи є система вищої освіти і педагогічні процеси в ній.

Педагогічні системи різняться між собою за педагогічною метою, змістом навчання, контингентом вихованців, кваліфікацією педагогів, формами, способами керівництва процесами діяльності вихованців, результатами. Проте всі системи реалізують єдину мету, яка визначена державою, суспільством.

У межах цілеспрямованих і динамічних систем освітні системи треба відносити до тих, що розвиваються. Вони є такими через залежність їх вдосконалення та розвитку від суспільного, соціального та науково-технічного прогресу разом з яким видозмінюється структурний, функціональний та історичний аспекти освітніх систем.

Освітні системи функціонують та розвиваються не стихійно. Зміни, що відбуваються мають підпорядкований характер через керування. Устаткування структурно-функціональних компонентів, їх інтеграція та взаємодія з оточуючим середовищем можуть бути забезпечені власними органами та механізмами керування. У цьому сенсі освітні системи є самокерованими.

Таким чином, освітні системи – реальні (за походженням), соціальні (за субстанціональною ознакою), складні (за рівнем складності), відкриті (за характером взаємодії з оточуючим середовищем), динамічні (за ознакою мінливості), імовірні (за способом детермінації),

цілеспрямовані (за наявністю цілей), самокеровані (за ознакою керованості).

П. Анохін наголошував на тому, що задля формування системи принциповим є не стільки проста взаємодія будь-якої множини елементів, скільки їх взаємозв’язок задля отримання інтегрального, загального ефекту, результату, цілі, через які та завдяки яким множина елементів, що залучаються устатковуються у систему [1].

Як згадувалось раніше, той самий системний об’єкт може бути розглянуто з різних боків, він припускає множину підстав, принципів та критеріїв за якими його можна поділити на елементи. Вибір заданого критерію визначається задачами, цілями дослідження, певним підходом або точкою зору. При виділенні системи мають бути одночасно задано як системоутворюючий критерій так і умови формування системи. Відсутність заданого критерію або системоутворюючої ознаки, фактору, може призводити до заміни однієї системи іншою, яка складається з тих самих елементів, але розглядається з іншої точки зору. Задля запобігання можливості такої підміни та змішування систем, вибір однозначного критерію треба вважати основним моментом системного підходу.

Усі соціальні системи функціональні за своєю природою, бо спрямовані на певні цілі. Цілеспрямованими є й освітні та педагогічні системи. Усі структурні перетворення в освітньому і навчальному середовищі, склад, ступінь задіяності у її діяльності різних елементів визначаються на сам перед тою мірою, у якій ці елементи або їх поєднання сприяють отриманню заданого результату. Ось чому функціональний підхід має бути домінуючим при визначенні провідного фактору або критерію, що утворює будь яку соціальну систему, у тому числі й освітню. Таким загальним критерієм виокремлення структурних елементів системи, що зумовлюють їх взаємну близькість та інтеграцію, а також, що забезпечують комунікативні властивості системи та її ієрархічну будову, є керування якістю освіти.

Висновки. Системний підхід, отримавши загальнонаукове визнання та широке розповсюдження, розробляється у різних галузях, напрямках та аспектах, теоретичному та методичному, формально-логічному і математичному, у структурному і функціональному, у історико-генетичному і інформаційному та інших. Перспективи подальшого розвитку системного підходу пов’язані з більшим та різнобічним його застосуванням до різних явищ дійсності на ґрунті широкого розгортання прикладних досліджень.

ДО ПИТАННЯ ПРО АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ І. ФРАНКА ДЛЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

1. Анохин П.К. Узловые вопросы теории функциональной системы / П.К. Анохин. – Москва: Наука, 1980. – 198 с.
2. Афанасьев В.Г. Системность и общество / В.Г. Афанасьев. – Москва: Наука, 1980. – 320 с.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – Київ: Либідь, 1997. – 375 с.
4. Кузьмина Н.В. Предмет акмеологии / Н.В. Кузьмина. – Санкт-Петербург: Политехника, 2002. – 188 с.
5. Малихін О.В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект: монографія / Олександр Володимирович Малихін. – Кривий Ріг: “Видавничий дім”, 2009. – 307 с.
6. Малафійк І.В. Системний підхід у теорії і практиці навчання / І.В. Малафійк. – Рівне: РВВ РДГУ, 2004. – 440 с.
7. Системний підхід у вищій школі: навч. посіб. / упоряд. Т.Д. Кочубей, К.В. Іващенко. – Умань: ПП Жовтий О.О. (Сер. “Педагогіка вищої школи”) / 2014. – 131 с.

Стаття надійшла до редакції 18.04.2016

УДК 821.161.2“18”:371(09)(477)

Роман Вишнівський, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практики англійської мови Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ДО ПИТАННЯ ПРО АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ І. ФРАНКА ДЛЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті на основі вивчення й аналізу наукових праць, публіцистичних статей та художніх творів Івана Франка висвітлено його ідеї стосовно ролі й значення школи у пробудженні національної свідомості молоді, змісту шкільної освіти, ролі вчителя у навчально-виховному процесі, змісту духовно-морального, національно-патриотичного, громадянського виховання, виховання особистості. Зосереджено увагу на ставленні І. Франка до української мови як одного з найважливіших факторів консолідації та єдності нації, а також ролі праці у вихованні особистості.

Ключові слова: Іван Франко, школа, освіта, виховання, учень, мова, праця.

Літ. 25.

Роман Вышневский, кандидат педагогических наук, доцент кафедры практики английского языка Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

К ВОПРОСУ ОБ АКТУАЛЬНОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИДЕЙ И. ФРАНКО ДЛЯ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНСКОЙ ШКОЛЫ

В статье на основе изучения и анализа научных трудов, публицистических статей и художественных произведений Ивана Франко освещены его идеи о роли и значении школы в пробуждении национального сознания молодежи, содержания школьного образования, роли учителя в учебно-воспитательном процессе, содержания духовно-нравственного, национально патриотического, гражданского воспитания, воспитания личности. Сосредоточено внимание на отношении И. Франко к украинскому языку как одного из важнейших факторов консолидации и единства нации, а также роли труда в воспитании личности.

Ключевые слова: Иван Франко, школа, образование, воспитание, ученик, язык, труд.

Roman Vyshnivskiy, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor, of the Practice of English Department Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE TOPICALITY OF IVAN FRANKO IDEAS FOR THE DEVELOPMENT OF MODERN UKRAINIAN SCHOOL

The article is based on the study and analysis of Ivan Franko scientific works, the journalistic articles and literary works that reflect his ideas on the role and importance of school in the awakening of youth national consciousness, the content of school education, the role of teachers in the educational process, the content of moral, national and patriotic, civil and personality education are considered. The attention is focused on his attitude towards the Ukrainian language as one of the most important factors of consolidation and unity of the nation and the role of work in the education.

Keywords: Ivan Franko, school, education, pupil, language, work.

Постановка проблеми. В умовах державного й духовного відродження України пріоритетна роль належить розвитку національної системи освіти й виховання, яка має забезпечити вихід молоді Української держави на світовий рівень. Адже саме школа покликана здійснювати різнобічний розвиток індивідуальності дитини на основі